

В.М. Кондратенко – виклад.
*кафедри економіко-правових дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ПРИНЦИП ФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Кримінально-правова політика є основою державної боротьби зі злочинністю. Однією із основних засад формування цієї політики виступає дотримання прав людини. Розуміння кримінально-правової політики не можливе без визначення принципів, на яких вона ґрунтується. Розробкою цієї проблеми займалися, зокрема, М.О. Беляєв, А.С. Шляпочников, М.І. Загородников, В.Є. Квашиш, П.С. Дагель, А.В. Наумов, А.В. Кузнецов, П.М. Панченко, А.П. Чугаєв, І.А. Ісмаїлов, С.С. Босхолов. Комплексне дослідження принципів кримінальної політики в сучасних умовах здійснено М.І. Пановим та Л.М. Герасіною.

Здійснення основних прав людини всіма особами, що проживають у певній країні, може забезпечити насамперед відповідна держава, адже тільки вона здатна надати формальної (юридичної) загальнообов'язковості тим умовам, які конче необхідні для використання кожною людиною її основних прав. І якщо держава максимальною мірою реалізовуватиме таку здатність, зробить це своєю основною функцією, вона може вважатися правовою [1]. Роль держави як головного гаранта прав і свобод людини і громадянина впливає зі змісту статей 3, 22, 42, 49, 51, 53 Конституції України.

В сучасних умовах економічної нестабільності та низького життєвого рівня більшості населення України, держава не спроможна реально захистити законних прав та інтересів потерпілих. Проблема захисту жертв злочинної діяльності є різноплановою і досить складною. Вона привертає до себе увагу світової спільноти. Генеральна Асамблея ООН 29 листопада 1985 р. затвердила Декларацію головних принципів правосуддя для захисту жертв злочинів і зловживання владою. Вона визначила такі головні напрями підтримки та сприяння потерпілим: впровадження у національному законодавстві держав-членів ООН міжнародних стандартів доступу потерпілих до системи правосуддя та державної підтримки; кримінально-правова реституція; компенсація потерпілим з державних фондів; надання необхідної матеріальної, медичної, психологічної та соціальної допомоги потерпілим за урядовим, громадським та місцевим каналами [2 с. 122-129].

Деякі кроки у цьому напрямі здійснюються в Україні. Одним із напрямів внутрішньої політики будь-якої держави у будь-який історичний проміжок часу є забезпечення законності та правопорядку [3, с. 78]. Але, реально виконуються більш менш послідовно лише закони про відшкодування збитків, що заподіяні зловживанням владою при здійсненні правосуддя, а також жертвам політичних репресій минулих років. Всі інші потерпілі від злочинів

практично залишаються без будь-якого захисту і підтримки наодинці зі своїми нелегкими проблемами. Держава не в змозі взяти на себе відшкодування збитків від крадіжок та інших майнових злочинів, вбивств, тілесних ушкоджень та автотранспортних злочинів. Потерпілі стають об'єктами переслідування і погроз з боку засуджених, їхніх родичів та інших зацікавлених осіб.

Підтримання правопорядку та припинення правопорушень покладається на компетентні державні органи (прокуратура, органи внутрішніх справ, податкова міліція), для яких діяльність з підтримання правопорядку, запобігання правопорушенням є обов'язковою і полягає у невідкладному й адекватному реагуванні на факти невиконання або неналежного виконання вимог правових норм з боку юридичних або фізичних осіб. У процесі діяльності з припинення правопорушень здійснюється, як правило, правомірний вплив (реагування на умови та причини правопорушень, роз'яснення процесуальних прав та обов'язків, інформування правопорушника та його мікросередовища про наслідки правопорушення тощо). При цьому неприпустимими є протиправні дії щодо правопорушників з боку працівників правоохоронних органів у вигляді погроз, залякувань, побоїв тощо [4, с. 6].

На жаль, в Україні, немає Асоціації підтримки жертв злочинів. Створити таку організацію не просто, але можливо, якщо на це залучити кошти через обов'язкові відрахування із заробітної плати правопорушників, зі штрафів, за рахунок конфіскованого майна.

Таким чином, сьогодні кримінально-правова політика в Україні здійснюється з урахуванням необхідності забезпечення прав людини на принципах економії кримінальної репресії; доцільності; диференціації та індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання за злочин; невідворотності кримінально-правового реагування на вчинений злочин. Це основні і властиві саме їй принципи кримінально-правової політики. Крім того, в сфері кримінально-правової політики мають певний прояв і інші принципи більш загального характеру (загальні принципи права і політики – законність, демократизм, справедливість, гуманізм тощо). Захист природних прав потерпілих та матеріальна допомога з боку держави підвищують її авторитет, заохочують населення до співпраці з правоохоронними органами, а, отже, сприяють зменшенню нерозкритих злочинів.

Література

1. Рабінович, П. М. Основи загальної теорії права та держави [Текст] : навчальний посібник / П. М. Рабінович. – К. : Атіка, 2001. – 176 с.
2. Туляков, В. О. Державний захист природних прав жертв злочинів у сучасному світі [Текст] // Проблеми боротьби з корупцією та організованою злочинністю: аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників / В. О. Туляков. – К., 1998. – С. 122–129.
3. Загальна теорія держави та права [Текст] / [М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.] ; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків : Право, 2002. – 432 с.

4. Кучма, Л. Життя вимагає рішучих кроків у протидії злочинності [Текст] / Л. Кучма // Право України. – № 4. – 1999. – С. 3–7.

Кондратенко, В.М. Дотримання прав людини як принцип формування кримінально-правової політики в Україні [Текст] / В.М. Кондратенко // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти : збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 року). – Суми : УАБС НБУ, 2009. - С. 172-174.